

Natuurhistorisch **10** Maandblad

De Greppelsprinkhaan in de
gemeente Roerdalen

De Rode helmkruidadvlo in
het Limburgse Heuvelland

Wilde soorten sneeuwkllokjes
in Zuid-Limburg: deel 1

De Grote spitskop, een nieuwe
sprinkhaansoort voor Limburg

Mededeling

De Grote spitskop (*Ruspolia nitidula*), een nieuwe sprinkhaansoort voor Limburg

De Grote spitskop (*Ruspolia nitidula*) is een sabelsprinkhaan die van oorsprong voorkomt in Zuid- en Centraal-Europa. In de periode 2003–2018 heeft de soort zich uitgebreid tot in het noorden van Frankrijk en het zuiden van Duitsland (DRUKKER *et al.*, 2020). Vanaf 2014 zijn ook meldingen bekend geworden uit Nederland (Zuid-Holland, Noord-Holland, Zeeland, Utrecht en Gelderland), België en andere streken van Duitsland. Ook in DRUKKER *et al.* (2020) wordt een kort overzicht van de herkenning, het voorkomen en de herkomst van deze soort in Nederland gegeven.

Soortherkenning

Op het eerste gezicht lijkt de Grote spitskop op een wat groot uitgevallen Sikkelsprinkhaan (*Phaneroptera falcata*) of een kleine Grote groene sabelsprinkhaan (*Tettigonia viridissima*). Alle drie deze soorten zijn vrijwel geheel groen van kleur. De Grote spitskop heeft een lichaamslengte van ongeveer 4,5 cm en de monddelen zijn geel met paars. De in zijaanzicht spitse kop [figuur 1] komt ook voor bij twee andere inheemse sabelsprinkhanen namelijk het Gewoon spitkopje (*Conocephalus dorsalis*) en het Zuidelijk spitkopje (*Conocephalus fuscus*). De mannetjes tsjirpen vooral 's avonds en 's nachts. Het geluid is monotoon en heeft een frequentie van 10–20 kHz. Het wordt minutenlang aangehouden. Het harde geluid kan op het gehoor of met een batdetector gemakkelijk fietsend of lopend worden waargenomen. De zang lijkt op die van een Greppelsprinkhaan (*Roeseliana roeselii*), maar deze soort tsjirpt alleen overdag. In de avonduren zingt op veel plaatsen ook de Grote groene sabelsprinkhaan, maar deze soort heeft een ander zangritme. Voor nadere informatie over de geluiden van de verschillende sprinkhanen wordt verwezen naar ODÉ & KLEUKERS (2020).

Eerste vondst in Limburg

BAKKER *et al.* (2015) verwachtten al dat de Grote spitskop binnen een aantal jaren een vast element zou kunnen worden van de Nederlandse sprinkhanenfauna.

De soort zou dus ook in Limburg kunnen opduiken. De belangrijkste biotoop bestaat uit hoog opgaande grasachtige of kruidenrijke begroeiingen.

Voor zover bekend is de eerste waarneming in Limburg gedaan op 19 augustus 2020. Tijdens een inventarisatie van graslanden van de Waterleidingmaatschappij Limburg te Craubeek–Voerendaal is een mannetje aangetroffen in de grazige ruigte van het talud van de Hoensbeek. De beek heeft hier het karakter van een droogstaande vloedgraaf, met alleen water tijdens en na hevige neerslag. Later op de middag is nog een vrouwtje [figuur 2] gevonden in een van de noordwestelijk geëxponeerde kalkgraslanden.

De herkomst van de dieren is niet met zekerheid vast te stellen. Gezien de langdurige hittegolf die optrad in juli en augustus 2020 lijkt een natuurlijke vestiging van deze zuidelijke soort voor de hand te liggen. De volwassen dieren zijn uitstekende vliegers, die lange afstanden kunnen overbruggen (DRUKKER *et al.*, 2020). De belangrijkste biotoop van de Grote spitskop is in onze provincie alom aanwezig en als de voortplantingsomstandigheden goed zijn, lijkt een verdere verspreiding op korte termijn voor de hand te liggen.

Dankwoord

De Waterleidingmaatschappij Limburg wordt bedankt voor het verlenen van toestemming voor het onderzoek op hun eigendommen.

Harry van Buggenum, e-mail: h.vanbuggenum@live.nl en Erik Macco (Sprinkhanenstudiegroep Limburg)

▲▲ FIGUUR 1

Zijaanzicht van de eerste bekende vondst van een mannetje Grote spitskop (*Ruspolia nitidula*) in Limburg (foto: H. van Buggenum).

▲ FIGUUR 2

Vrouwtje Grote spitskop (*Ruspolia nitidula*) te Craubeek in rusthouding (foto: H. van Buggenum).

Literatuur

- BAKKER, W., J. BOUWMAN, F. BREKELMANS, E.O. COLIJN, R. FELIX, M. GRUTTERS, W. KERKHOF & R.M.J.C. KLEUKERS, 2015. De Nederlandse sprinkhanen en krekels (Orthoptera). Entomologische tabellen 8: 1-245.
- DRUKKER, D., I. VAN DER AREND, J. VAN DEIJK, J. HOUKES, D. MAAS & D. SCHUT, 2020. De Grote spitskop *Ruspolia nitidula* in Nederland (Orthoptera). Nederlandse Faunistische Mededelingen 54(1): 7-16.
- ODÉ, B. & R.M.J.C. KLEUKERS, 2020. Sprinkhanen op batdetector. www.eis-nederland.nl/batdetector. Geraadpleegd op 23 augustus 2020.

NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP in LIMBURG

Colofon

DAGELIJKS BESTUUR

Frank Oelmeijer (voorzitter), Rob Geraeds (vice-voorzitter), Alfred Paarlberg (penningmeester) & Ben Matheij.

ALGEMEEN BESTUUR

Wilfred Alblas, Toon van Baal, Marian Baars, Jan-Joost Bakhuizen, Susanne Hanssen, Wouter Jansen, Stef Keulen, Math de Ponti, Pieter Puts, Aidan Williams & Linda Wortel.

KANTOOR

Olaf Op den Kamp, Jeanne Cuypers & Martine Lemmens.

ADRES

Kapellerpoort 1, 6041 HZ Roermond,
tel. 0475-386470 (kantoor@nhgl.nl).
www.nhgl.nl.

LIDMAATSCHAP

€ 35,00 per jaar. Leden t/m 23 jaar € 17,50; bedrijven, verenigingen, instellingen e.d. € 105,00.
Okjen Weinreich (leden@nhgl.nl).
IBAN: NL73RABO0159023742, BIC: RABONL2U.

BESTELLINGEN/PUBLICATIEBUREAU

Publicaties zijn te bestellen bij het publicatiebureau, Marja Lenders (publicaties@nhgl.nl).
Losse nummers € 4,-; leden € 3,50 (incl. porto), themanummers € 7,-.
IBAN: NL31INGB0000429851, BIC: INGBNL2A.

NATUURHISTORISCH M A A N D B L A D

REDACTIE Olaf Op den Kamp (hoofdredacteur), Philip Bossenbroek, Henk Heijligers, Jan Hermans, Ton Lenders, Gerard Majoor (eindredactie), Guido Verschoor, Raymond Pahlplatz & Marc Poeth (redactie-assistent) (redactie@nhgl.nl).

RICHTLIJNEN VOOR KOPIJ-INZENDING

Diegenen die kopij willen inzenden, dienen zich te houden aan de richtlijnen voor kopij-inzending. Deze kunnen worden aangevraagd bij de redactie of zijn te bekijken op www.nhgl.nl.

LAY-OUT & OPMAAK Van de Manakker, Grafische communicatie, Maastricht (mvandemanakker@xs4.all.nl).

EDITING SUMMARIES Jan Klerkx, Maastricht.

DRUK Grafagroep Zuid, Swalmen.

Copyright. Auteursrecht voorbehouden. Overname slechts toegestaan na voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN 0028-1107

provincie limburg
gesubsidieerd door de Provincie Limburg

KRINGEN

KRING HEERLEN

Olaf Op den Kamp (kringheerlen@nhgl.nl).

KRING MAASTRICHT

Bert Op den Camp (kringmaastricht@nhgl.nl).

KRING ROERMOND

Math de Ponti (kringroermond@nhgl.nl).

KRING VENLO

Peter Eenshuistra (kringvenlo@nhgl.nl).

KRING VENRAY

Patrick Palmen (kringvenray@nhgl.nl).

STUDIEGROEPEN

FOTOSTUDIEGROEP

Bert Morelissen (fotostudiegroep@nhgl.nl).

HERPETOLOGISCHE STUDIEGROEP

Pieter Puts (herpetostudiegroep@nhgl.nl).

LIBELLENSTUDIEGROEP

Jan Hermans (libellenstudiegroep@nhgl.nl).

MOLLUSKEN STUDIEGROEP LIMBURG

Stef Keulen (molluskenstudiegroep@nhgl.nl).

MOSSENSTUDIEGROEP

Paul Spreuwenberg (mossenstudiegroep@nhgl.nl).

PADDENSTOELLENSTUDIEGROEP

Henk Henczyk (paddenstoellenstudiegroep@nhgl.nl).

PLANTENSTUDIEGROEP

Olaf Op den Kamp (plantenstudiegroep@nhgl.nl).

PLANTENWERKGROEP WEERT

Jacques Verspagen
(plantenwerkgroepweert@nhgl.nl).

SPRINKHANENSTUDIEGROEP

Harry van Buggenum
(sprinkhanenstudiegroep@nhgl.nl).

STUDIEGROEP EPHEMEROPTERA, PLECOPTERA EN TRICHOPTERA

Harry Tolkamp (ept@nhgl.nl).

STUDIEGROEP ONDERAARDSE KALKSTEENGROEVEN

Rob Visser (secretariaat@sok.nl).

VISSENWERKGROEP

Victor van Schaik (vissenstudiegroep@nhgl.nl).

VLINDERSTUDIEGROEP

Mark de Mooij (vlinderstudiegroep@nhgl.nl).

VOGELSTUDIEGROEP

Nicky Hulsbosch (vogelstudiegroep@nhgl.nl).

WANTSENSTUDIEGROEP LIMBURG

Martine Lemmens (wantsen@nhgl.nl).

WERKGROEP DRIESTRUIK

Wouter Jansen (werkgroepdriestruik@nhgl.nl).

ZOOGDIERENSTUDIEGROEP

Aegidia van Grinsven
(zoogdierenstudiegroep@nhgl.nl).

STICHTINGEN

STICHTING NATUURPUBLICATIES LIMBURG

Uitgever van publicaties, boeken en rapporten (snl@nhgl.nl).

STICHTING DE LIERELEI

Projectbureau voor onderzoek van natuur en landschap in Limburg (lierelei@nhgl.nl).

STICHTING IR. D.C. VAN SCHAİK

Stichting voor het beheer van onderaardse kalksteengroeven in Limburg. Postbus 2235, 6201 HA Maastricht (vanschaikstichting@nhgl.nl).

STICHTING NATUURBANK LIMBURG

Stichting voor het beheer van waarnemingen van het NHGL (natuurbank@nhgl.nl).

